

ХРИСТІЯНСЬКИЙ ГОЛОС

УКРАЇНСЬКА ЦЕРКОВНА ГАЗЕТА • UKRAINISCHE KIRCHENZEITUNG

PIK ВИДАННЯ • JAHRGANG 73

ЛЮТИЙ • FEBRUAR 2021 • Nr. 4 (3056)

ЦІНА • PREIS • 1,50 EURO

Нові заступники секретаря Синоду Єпископів: вперше призначено жінку **Стор. 2**

Підсумковий звіт щодо стану Філадельфійської Архиепархії Української Католицької Церкви **Стор. 3**

Вірш Христі Алчевської (1841-1920), поетеси та перекладачки, якої батько заснував місто Алчевськ (нині під російською окупацією) на Луганщині **Стор. 5**

Про жінку в Церкві, або що мав на увазі апостол Павло? **Стор. 6**

Короткі **Стор. 6**

Джон Коен: Ще за життя побачимо атаку нових вірусів, і це станеться швидше, ніж ми думаємо **Стор. 9**

Думи мої... Звинувачувати не буде кого... **Стор. 14**

Пам'яті Мірка Пилишенка **Стор. 15**

Оля Горинь **Стор. 15**

Ступити на дорогу братерства (9) **Стор. 16**

Думи мої... Влітку 2014... **Стор. 17**

Українська мати польської «Солідарності» **Стор. 18**

ВЛАДИКА БОГДАН ДЗЮРАХ СТАВ АПОСТОЛЬСЬКИМ ЕКЗАРХОМ ДЛЯ УКРАЇНЦІВ ГРЕКО-КАТОЛИКІВ У НІМЕЧЧИНІ ТА СКАНДИНАВІЇ

18 лютого 2021 року Папа Франциск прийняв зречення владики Петра Крика з уряду екзарха апостольського екзархату для українців візантійського обряду в Німеччині та країнах Скандинавії.

Водночас Папа Франциск благословив рішення Синоду єпископів УГКЦ і номінував новим екзархом владику Богдана Дзюраха, дотеперішнього єпископа курії Верховного Архиепископа і Секретаря Синоду Єпископів УГКЦ.

Владика Богдан Дзюрах, який кілька днів тому відзначив 15-річчя єпископської хіротонії, став третім апостольським екзархом для українців візантійського обряду в Німеччині та Скандинавії.

БІОГРАФІЧНА ДОВІДКА

Єпископ Богдан Дзюрах народився 20 березня 1967 року в селі Гірське (Львівська область). У 1990 році вступив до Духовної семінарії в м. Дрогобич. Згодом вивчав теологію у вищих духовних навчальних закладах Європи: у Варшаві, Страсбурзі, Інсбруці та Римі. Здобув ступінь доктора теології. 17 березня 1991 року був рукоположений на священника. 21 грудня 2005 року проголошений єпископом-помічником Києво-Вишгородської архиепархії. Архиєрейська хіротонія відбулася 15 лютого 2006 року в архикафедральному соборі Святого Юра у Львові (святитель – Блаженніший Любомир Гузар). У 2006 році обраний Секретарем Синоду Єпископів УГКЦ.

ДОВІДКА

Апостольський екзархат у Німеччині та Скандинавії опікується українськими греко-католиками в Німеччині з першої половини ХХ століття. А в 1984 році територію душпастирської опіки екзархату розширено і на Фінляндію, Норвегію, Данію та Швецію. Більшість вірних екзархату – це нащадки українців, яким у міжвоєнні та воєнні роки довелося тікати з території України, як через дискримінаційну національну політику Польської Республіки, так і від більшовицької системи.

Одним з перших душпастирів для українців у Німеччині був блаженний Петро Вергун. Його мощі зберігаються в кафедральному храмі Покрову Пресвятої Богородиці та Святого Андрія Первозванного у Мюнхені.

З 03 лютого 2001 року служіння правлячого архиєрея Апостольського екзархату в Німеччині та країнах Скандинавії звершував владика Петро Крик.

**Департамент інформації УГКЦ.
С-на: Синод єпископів УГКЦ**

НОВІ ЗАСТУПНИКИ СЕКРЕТАРЯ СИНОДУ ЄПИСКОПІВ: ВПЕРШЕ ПРИЗНАЧЕНО ЖІНКУ

06 лютого 2021 р. у Ватикані повідомлено про те, що Папа Франциск призначив нових заступників секретаря Синоду Єпископів. Ними стали іспанський августинієць о. Луїс Марін де сан Мартін та французька черниця с. Наталі Бекар зі Згромадження Ксаверіанських Сестер-Місіонерок Христа, радниця Генерального Секретаріату Синоду Єпископів.

ГОЛОС БОЖОГО ЛЮДУ НА СИНОДАЛЬНІЙ ДОРОЗІ

Дуже важливим кроком для зміцнення Генерального Секретаріату Синоду Єпископів та оновленого пориву в прямуюванні до синодальної та місіонерської Церкви назвав ці призначення кардинал Маріо Грек, Генеральний Секретар Синоду Єпископів, коментуючи повідомлення в інтерв'ю для ватиканських медіа. Зупинившись, зокрема, на призначенні сестри Наталі, першої жінки на цій посаді, він зауважив, що це допомагає «у конкретний спосіб нагадати про те, що на синодальній дорозі особливе місце має голос Божого люду, тож фундаментальне значення має шукання способів для сприяння ефективній участі всіх охрещених».

Наразі жінки у Ватикані обіймають лише кілька важливих посад. Державний секретаріат Ватикану є найпотужнішим офісом Ватикану, який координує внутрішню роботу Святого Престолу, а також дипломатичні відносини Ватикану з іншими країнами. (Радіо Свобода)

Мальтійський кардинал нагадав про те, що під час останніх синодальних зібрань у Ватикані численні отці підкреслювали необхідність того, щоби вся Церква замислилася над місцем і завданням жінок, а Папа Франциск неодноразово підкреслював важливість того, щоб жінок якомога більше залучати до про-

цесів розпізнавання та прийняття рішень. Зокрема, останніми роками зросла кількість жінок, що брали участь у синодах як експерти та спостерігачі. «З призначенням сестри Наталі Бекар та її можливістю брати участь [в засіданнях Синоду] з правом голосу – привідчинено двері, побачимо далі, які кроки можна буде зробити», – сказав Генеральний Секретар Синоду Єпископів.

А коментуючи призначення о. Луїса Маріна, кардинал вказав на важливість «не забувати про коріння синодального шляху», адже йдеться про мужа з «великим досвідом у супроводі процесів прийняття рішень у спільноті», який є хорошим знавцем Другого Ватиканського Собору.

НОВИЙ СТИЛЬ СИНОДАЛЬНОГО ЛІДЕРСТВА

За словами Генерального Секретаря, ці важливі призначення супроводжуватимуться також новим стилем праці, бо вони «підкреслюють важливість того, аби шлях синодальної Церкви супроводжувався командою, що працює разом», тобто, «структура та стиль праці Генерального Секретаріату також повинні бути синодальними». Йдеться теж про залучення мирян до відповідальних процесів, бо існує необхідність спробувати «новий стиль синодального лідерства, що є менш клерикальним».

«Ситуація пандемії ще більше підкреслила, наскільки важливо (як Церква і як суспільство) прямувати разом», – зауважив кардинал Грек, додаючи, що вибір саме синодальності, як теми наступного Синоду Єпископів у Ватикані, підкріплений також різними процесами в цьому напрямку в місцевих Церквах, за якими Генеральний Секретаріат слідкує із зацікавленням та з готовністю послужити.

о. Тимотей Т. Коцур,
ЧСВВ, «Новини Ватикану»

▲ Герб Митрополита Бориса Гудзяка

ПІДСУМКОВИЙ ЗВІТ ЩОДО СТАНУ ФІЛАДЕЛЬФІЙСЬКОЇ АРХИЄПАРХІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

Минуло майже два роки від часу як Преосвященнішого Бориса Гудзяка іменували Архiepіскопом Філадельфії та митрополитом українців-католиків у Сполучених Штатах Америки. Уже незабаром рік як почалася глобальна пандемія коронавірусу, яка поставила на паузу стільки планів і змусила нас переосмислити те, як ми навчаємо, молимося і працюємо разом на славу Богу та заради спасіння тих, кого Він нам довірив.

У Архiepархіальному Соборі, який збирався на дві сесії 2019 року (жовтень і грудень), взяли участь делегати з усіх куточків Архiepархії. У листопаді і грудні 2020 року з огляду на карантинні обмеження, чотири сесії собору на деканальному рівні відбулися через Zoom. Підсумкова сесія 23 січня цього року теж відбулася в Zoom-і. Ми отримали позитивні та захоплені відгуки щодо соборового процесу. І результат також виявився плідним.

Наша Архiepархія стійко витримує випробування, які спричинив вірус COVID-19. Делегати Собору зворушливо та проникливо описували благословення, яких вони досвідчили у цей час. Ми краще розуміємо, наскільки залежні від нашого Творця і Спасителя. Повному перед нами відкрилася сила особистої та літургійної молитви, ми заново відчули як нам її бракує. Ми навчилися цінувати одне одного, усвідомлюючи, що спастися самотійно неможливо. Хоча суспільство є глибоко поділеним, наші вірні змогли засвідчити нове пророче, і сподіваємося, плідне смирення. Життя в Христі триває. Нас підтримує віра у силу Його Воскресіння.

Черпаємо прозорливість і відвагу з досвіду підпільної Української Католицької Церкви, яка змогла перебороти безжальну тоталітарну систему. Свідчення мучеників нас тримає на силі. У нашому середовищі бачимо постійну тиху поставу і героїчні вчинки справжньої солідарності та приклади натхненної взаємодопомоги: медична підтримка у небезпечних обставинах, капеланська праця в лікарнях, служіння медичним працівникам, підтримка регулярних богослужінь та релігійної освіти, відвідування хворих та тих, хто не може виходити поза межі своєї домівки, допомога бідним їжею та пожертвами, допомога вагітним жінкам, що переживають кризу. Цей список можна продовжувати.

Владика Андрій очолив чудову кампанію збору коштів заради допомоги потерпілим від паводків в Україні, завдяки якій вдалося зібрати 228,226 доларів. Відкрилася «Комора Доброго Самарянина». Завдяки пильності і чуйності наших монахинь вдається оберігати три провінційних дома та старших сестер від пандемії. Наші парохі, монахині, вчителі, батьки, учні та всі громади доблесно утримують школи в Пасейку, Перт Амбой і Майнерсвілі.

Ми розвиваємо нові способи комунікації всередині та між епархіями, деканатами та парафіями і плекаємо єдність, яку рік тому неможливо було уявити.

Глобальна УГКЦ молитовно споминатиме жертв коронавірусу 20 березня 2021 року у суботу п'ятого тижня Великого Посту за григоріанським календарем (першого тижня Посту – за юліанським)

Впродовж цих важких місяців наші вірні щедро підтримують парафії та Архiepархію. Багато з наших легендарних груп, що ліплять вареники відновили своє виробництво. Бачимо чіткі знаки життєдайного зростання: парафія у Front Royal активно розвивається і зараз нараховує 145 душ, з яких 70 – діти та молодь. 85–100 парафіян відвідували недільні служби протягом строгих карантинів! Ця спільнота щойно придбала церкву і парафіяльний простір.

Загалом можемо сказати, що молитва стала палкішою, загартувалася нова відвага, а добрим гумором ми не забували рясно ділитися. Водночас ми зазнали непоправних втрат. За останні 12 місяців наша Церква в США попрощалася із блаженної пам'яті митрополитом Стефаном Суликом, 12 священниками і сімома монахинями. Рівень смертності серед нашого духовенства і монашества, яких в США налічується близько 300 осіб, протягом минулого року склала 7 %, при цьому не було нових свячень і вічних обітів. У нашій Архiepархії від коронавірусу померли сотні парафіян. Досвід смерті, часто без присутності родини, є болісним і приголомшливим.

Впродовж року пандемія впливала на наше літургійне життя та діяльність, особливо, коли йдеться про спільне слухання Божого Слова, участь у Святих Таїнствах, духовну поживу, яку вірні отримують через участь у сакраментальному житті Церкви та спільні діла милосердя спільноти дітей Божих.

Довелося відмінити більшість епархіальних і між-епархіальних прощ та зібрань, парафіяльних фестивалів і практично всі фандрейзингові події. У таких незвичних обставинах довелося ґрунтовно переглядати наше покликання і конкретні способи його виконання.

Продовження на 4 стор. ▼

ПІДСУМКОВИЙ ЗВІТ ЩОДО СТАНУ ФІЛАДЕЛЬФІЙСЬКОЇ АРХИЄПАРХІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

▼ Продовження. Початок на 3 стор.

Варто зауважити, що глобальна Українська Греко-Католицька Церква молитовно споминатиме жертв коронавірусу 20 березня 2021 року у суботу п'ятого тижня Великого Посту за григоріанським календарем (першого тижня Посту – за юліанським).

Ретельний процес переоцінки служіння та операційної діяльності Архiepархії, що відбувається у молитві та за участі зовнішніх консультантів, триває від часу призначення нового архієпископа. Від цього часу значно посилили політику щодо захисту дітей та вразливих осіб. Незалежний юрист, який перед тим працював прокурором штату щодо справ сексуального насильства, переглянув особові картки працівників. Щоб допомогти митрополитові Борису краще зрозуміти духовне життя вірних, духовенства та парафій, а також організаційну структуру, що повинна сприяти виконанню місії Філадельфійської Архiepархії, влітку 2019 року відбулася офіційна візитація групи аудиторів, до якої належав владику Кен Новаківський (тепер єпарх Лондонський), Ольга Вох, отець Анібал Соутус та отець Андрій Малиш. Процес супроводу-аудиту тривав три тижні і включав щоденну співдію з працівниками канцелярії, розмови з представниками духовенства і мирян та перегляд документації та фінансових даних, які подав Фінансовий відділ Архiepархії.

У світі, що так швидко змінюється, Церква має бути готовою приймати виклики часу, не пристосовуватися до світу і здавати позиції, але будучи Божим людом, віддано свідчити про Євангеліє і правдиву науку Церкви.

В січні 2020 року митрополит Борис отримав звіт візитації та прийняв до відома їхні оцінки та рекомендації, що включали ділянки благословень та належних існуючих процесів в Архiepархії та водночас питання, що викликають занепокоєння. Зрозуміло, що ми маємо якнайкраще управляти нашими людськими та матеріальними ресурсами, дарами часу, талантів та скарбами, що допомагають нам сповняти Божий поклик.

Навіть з попередньої інформації стало чітко видно, що протягом багатьох років Архiepархія має серйозний дефіцит коштів. Такі зусилля, як наприклад звернення-прохання щодо подолання дефіциту, виявилися недостатніми, щоб перекрити недостачу, і фінансова криза ще більше загострилася в умовах пандемії. Структура дефіциту нестійка, і її потрібно вирішувати творчо і рішуче.

Від дня своєї інтронізації архієпископ Борис віддає

Катедра Непорочного Зачаття у Філадельфії ▲

до бюджету канцелярії свою платню та усі фінансові дари, які отримує від духовенства та вірних Архiepархії і пообіцяв так чинити, аж доки не вирішиться проблема дефіциту.

У 2019 році припинилися витрати на деякі ділянки служіння, зокрема: комісії у справах покликань, охорони життя і гідності, управління дарами, синкела у справах монашества та відділ розвитку. Ми маємо намір реструктуризувати та знову почати фінансувати ці служіння у контексті нового бачення розвитку Архiepархії. Ми просимо Святого Духа провадити нас у цьому процесі.

Фінансова ситуація Архiepархії надалі погіршується. Від 2013 до 2020 року наш середній річний дефіцит складав близько 679,000 доларів, а це означає, що наші операційні втрати, починаючи з 2013 року, складають 5,429,000 доларів. Якщо б все залишилося без змін, ґрунтуючись на попередньому щорічному дефіциті, можемо передбачати, що протягом наступних десяти років витрати перевищили б прибутки на 6,786,000 доларів. Навіть незважаючи на усі заходи, що були прийняті протягом двох років, щоб зменшити річний дефіцит, ситуація все ще залишається нестабільною.

Зараз складні часи для молодих відданих християн, які приймають важливі життєві рішення. Справжнє духовне розпізнання у сучасній культурі дається непросто. Серед головних пріоритетів Архiepархії є розвиток візії та плану дій для архієпархіального молодіжного служіння.

Сьогодні у єпархії є 37 активних священників, що обслуговують 63 парафії і місії. Для порівняння: у Стемфордській єпархії 54 священники і 50 парафій, у Чигацькій – 50 священників на 40 парафій, у Пармській – 32 священники на 39 парафій і 9 місій. Якщо у нашій архієпархії священник хворіє, то під ударом, можливо без богослужінь, опиняються дві парафії. Єпископ Андрій Рабій змушений виконувати служіння адміністратора парафії, бо немає жодного вільного священника, і він витрачає на це час, який міг би присвячувати архієпархіальній праці.

Продовження на 5 стор. ▼

ПІДСУМКОВИЙ ЗВІТ ЩОДО СТАНУ ФІЛАДЕЛЬФІЙСЬКОЇ АРХИЄПАРХІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

▼ Продовження. Початок на 3 стор.

У нас немає жодного єпархіального священника віком до 40 років. Певне число відданих священників наближається до пенсійного віку, ще інші мають поважні проблеми зі здоров'ям. Наші три семінаристи мужньо продовжують навчання, в основному онлайн, але в найближчому часі вони ще не будуть готові до священничих свячень.

Як митрополит описував у своєму грудневому листі-зверненні, щоб підтримати та доповнити число наших відданих священників і краще служити потребам вірних, було обрано вісім нових кандидатів на служіння. У процесі відбору Архиепархія детально вивчила та відбрала кандидатури шістьох священників, одного диякона і одного семінарста, який вже закінчив свої студії, що можуть приїхати з України і служити в Архиепархії.

Представники нашого духовенства та вірних допомагають проводити міжконтинентальні навчальні семінари. Вже відбулося 15 таких зустрічей, і навчання та знайомство продовжуються. Поповнення нашого духовенства – це найбільший пріоритет цього року. Триває віддана фандрейзингова кампанія, яка розрахована на 2021 рік, щоб Архиепархія мала достатньо священників, які служитимуть у наших парафіях найближчими роками. Перші відгуки оптимістичні, адже наші вірні добре розуміють, що без священників не вдасться втримати парафій та місійних станиць.

Архиепархія також постраждає через значне скорочення грантів від Catholic Home Missions, яке розпочнеться з 2022 року і зробить ситуацію з фінансовою життєздатністю Архиепархії ще більш напруженою. Тому, щоб знизити теперішній дефіцит операційного бюджету і підтримати наші парафії, з кінця січня цього року Архиепархія зменшує кількість працівників канцелярії. Очікується, що завдяки цьому крокові вдасться скоротити операційні видатки Архиепархії приблизно на 150,000 доларів щороку. Незважаючи на певні грядущі видатки на реорганізацію, протягом десяти років сума зекономлених коштів зростатиме.

Ці втрати важкі, але їх не уникнути.

У світі, що так швидко змінюється, Церква має бути готовою приймати виклики часу, не пристосовуватися до світу і здавати позиції, але будучи Божим людом, віддано свідчити про Євангеліє і правдиву науку Церкви. Це наше спільне покликання – єпископів, священників, монашества і мирян, чоловіків і жінок, молодих і старших. Це завдання вимагає правдивого очищення і навернення усіх дітей Божих. Наші основоположні принципи такі: дух Царства Божого між нами, єдність серця і розуму, особлива увага до дітей, молоді, їхніх батьків, глибока духовна застанова і вибір, благодійна діяльність, зокрема спрямована на тих, хто є маргіналізований, автентичний пошук правди та поцінування краси, що є відображенням великого, доброго і люблячого Бога.

Ми ніколи не помилимося, коли допомагаємо тим, хто в потребі. А вони навколо нас. Всередині нашої Церкви і спільнот та поза ними. Саме любов до наших братів і сестер, солідарність та взаємне служіння, а особливо готовність жертвувати як це робив Господь у своєму житті та страстях, нас спасе. Формула проста, але така складна для виконання: слідувати за Господом і зосереджуватися на Ньому! Йдімо вперед з радістю у серці, посмішкою на обличчі, у душі взаємного прощення, а передусім з певністю і довірою до Бога!

Протягом двох перших тисячоліть Церква пережила невимовні труднощі та випробування. У різних країнах та на різних континентах були свої злети і падіння. Церква впадала у відчай, щоб знову бути відновленою, зазнавала смертельних переслідувань, щоб воскреснути до нового життя. Це Тіло Христове. Це БОЖА Церква. Вона житиме! І ми разом житимемо у ній! Молімося, щоб Святий Дух нас провадив, і ми могли пізнати Його волю для нас і для Його Церкви. Прийди, Душе Святий, прийди!

**Канцелярія Філадельфійської
Архиепархії Української Католицької Церкви.
Текст скорочено.**

**Вірш ХРИСТІ АЛЧЕВСЬКОЇ (1841-1920),
поетеси та перекладачки,
якої батько заснував місто Алчевськ
(нині під російською окупацією) на Луганщині.**

І знову теплінь, як раніше,
І гріє сонце, й вітер спить,
І до життя любов'ю дише
Розкішний гай, що весь тремтить;
Далеко всі турботи світа,
Затихли пориви смутні,
Розкрилось серце для привіта,
Повстали думи у огні...
О, як востаннє листя сяє!
О, як шепоче осінь та...
Се – ніби юність промовляє,
Се – мрія серця золота:
«Живи! люби! кохай Вкраїну!
Поверне краща доба...
В краю не буде смерті й тліну,
Не смерть міцна, а боротьба!» (А.Ф.)

▲ Наталія Русецька, «Світ»

ПРО ЖІНКУ В ЦЕРКВІ, або ЩО МАВ НА УВАЗІ АПОСТОЛ ПАВЛО?

Владика Григорій (Комар), єпископ-помічник Самбірсько-Дрогобицької єпархії УГКЦ: Очевидно, що чоловік і жінка мають в Господі однакову гідність – обоє створені на образ і подобу Божу. Мають також однакове покликання: «любити Бога понад усе і ближнього свого як самого себе», а також спільну апостольську місію: «ідіть по цілому світі і зробіть учнями всі народи». Але одночасно вони мають зовсім різні завдання, щоб цю місію виконати. Жінка покликана народжувати дітей і виховувати у Господі. Чоловік же має стояти на чолі родини і домашньої церкви, їх вести і захищати. Якщо цей порядок поламати то ніхто, в кінцевому результаті, не буде щасливий.

Продовження на 7 стор. ▼

РАДА ВИЗНАЛА РЕВОЛЮЦІЮ ГІДНОСТІ КЛЮЧОВОЮ ПОДІЄЮ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ УКРАЇНИ

Напередодні роковин розстрілів на Євромайдані Верховна Рада ухвалила постанову, що визнає Революцію Гідності одним з ключових моментів українського державотворення

С-на: Юрій Харитончук

та виразником національної ідеї свободи. **Деталі:** «За» проголосували 295 нардепів. Як свідчать дані на сайті парламенту, проти прийняття відповідної постанови проголосували 18 нардепів (із фракції ОПЗЖ та представник «Слуги народу» Максим Бужанський), утрималися 10, не голосували 38. Документ наголошує зокрема на недопустимості зволікання із розслідуванням «справ Майдану», важливості пам'яті про Героїв Небесної Сотні, неприпустимості узурпації влади, надається оцінка діям Віктора Януковича, міліцейських підрозділів «Беркут» та іншим особам і організаціям, які вчиняли протиправні дії. Підкреслюється також важливість мирних зібрань та неприпустимість сваволі, важливість європейських цінностей, як фундаменту Української держави. **Нагадаємо:** У період з 18 лютого по 20 лютого 2014 року у центральній частині міста Києва неопізнаними силовиками було вбито сотню учасників Євромайдану. На честь їхньої самопожертви з'явився термін «Небесна сотня». Українські правоохоронці розслідують кримінальну справу щодо цих розстрілів та участі в них спецпідрозділу міліції «Беркут». (Українська правда)

УТРЕХТСЬКИЙ ВІЗАНТІЙСЬКИЙ ХОР У НІДЕРЛАНДАХ ВІДСВЯТКУВАВ 70-й ЮВІЛЕЙ

Колектив, що співає українською мовою релігійних пісень, був заснований 9 лютого 1951 року видатним українським хоровим диригентом та музикознавцем Мирославом Антоновичем. Хор складається виключно із нідерландців та виконує лише україномовний репертуар. «Вже понад сім десятиліть Утрехтський Візантійський хор репрезентує світові українську культуру, мову і традиції та став справжньою візитівкою українського музичного мистецтва у Нідерландах», – зазначили в українському посольстві. Основу хору склали українські семінаристи Антоновича, які після Другої світової війни опинилися в Нідерландах. Мирослав Антонович протягом сорока років був очільником хору та виховав не одне покоління шанувальників України та українського хорового співу. (Укрінформ)

«ДЯКУЮ ЗА СЛУЖІННЯ ПЕРЕСЛІДУВАНИМ ЦЕРКВАМ»

З нагоди 90-річчя Радіо Ватикану Блаженніший Святослав написав вітального листа на ім'я Пауло Руффіні, префекта Дикастерії комунікацій Римської курії. «Ватиканське радіо сповнювало

надзвичайно важливу місію у служінні переслідуваним Церквам, особливо – Українській Греко-Католицькій Церкві. У часи комуністичного переслідування ваше радіо було єдиним голосом Церкви для наших вірних, через ваші трансляції ми єдналися з наступником св. апостола Петра та всією Католицькою Церквою», – пише у своєму листі Блаженніший Святослав. Глава УГКЦ охарактеризував історію «Радіо папи» як «неймовірно вражаючу»: «Впродовж цих 90 років вашої історії Боже слово проголошувалося у різних куточках земної кулі, різними мовами та різним народам». Блаженніший Святослав подякував за постійну присутність української мови серед 40-ка інших мов, навіть після нещодавньої реформи ватиканських ЗМІ. Радіо Ватикану розпочало свою трансляцію 12 лютого 1931 р. та було урочисто інавгуrowане папою Пієм XI, який доручив Гульєльмо Марконі відкрити радіостанцію на території папської держави. (Секретаріат Глави УГКЦ в Римі)

ПРО ЖІНКУ В ЦЕРКВІ, АБО ЩО МАВ НА УВАЗІ АПОСТОЛ ПАВЛО?

▼ Продовження. Початок на 6 стор.

Однак, у Святому Письмі маємо багато прикладів, коли Бог доручає особливе завдання жінкам навіть бути провідниками цілого народу, наприклад, Бог покликав пророчицю Марію (Вих. 15,20), пророчицю і суддю Девору і пророчицю Хульду у Старому Завіті. Серед Ісусових учнів було також чимало жінок, саме їм Господь першим явився після Воскресіння і сказав їти і звістити його воскресіння апостолам. З цього можемо зробити висновок, що Бог краще знає, кого і до якого саме служіння Він має посилати, тому не слід обмежувати Його рамками наших людських уявлень і стереотипів.

«ЖІНКА В ЦЕРКВІ НЕХАЙ МОВЧИТЬ»

Велику частину першого послання до Коринтян апостол Павло посвячує наведенню порядку в церковній спільноті в Коринті. Церкву охопив хаос, розколи і суперечки. Одні вивищувалися над іншими, поширилися гордіня, п'янство, розпуста та недостойне споживання Євхаристії. Жінки взяли верх над мужчинами і навіть над єпископом. Публічно в часі Літургії перебивали, запитували і сперечалися. Павло напоумляючи спільноту гостро запитує: «Що ви хочете? Щоб я прийшов до вас із палицею?» (1Кор 4,21). Тому бажаючи навести порядок та відновити повагу до мужчин і владу єпископа, Павло закликає жінок до покорі і забороняє їм в церкві підносити голос. Це повчання стосується дуже конкретної ситуації.

Потрібно також при цьому враховувати ментальність, особливості тодішньої традиції. Св. Павло звичайно не забороняє жінкам взагалі говорити в церкві, але хоче, щоб був порядок. В цьому ж першому посланні до Коринтян (11,5) Павло не осуджує того, що жінки в церкві голосно моляться і пророкують. (Анекдот з життя св. Бернарда: одного разу він молився в храмі перед фігурою Богородиці. Раптом з'явилося велике світло і жива Богородиця відкрила уста бажаючи йому щось сказати. А св. Бернард переляканий почав кричати: «Будь тихо! Жінці в Церкві не дозволено говорити».)

РОЛЬ ЖІНКИ В ЦЕРКВІ

Ніхто в Церкві не є другорядним. В Божих очах ми всі рівні. Це через наш гріх ми дивимося на одне служіння як на таке, що ніби важливіше, аніж інше. А для Бога кожне служіння до якого Він нас кличе, виконане щиро, з любов'ю і посвятою на Славу Божу, є однаково любе і приємне. Найбільший вклад в розвиток Церкви й поширення Царства Божого мають ті, хто більше любить. Розпізнати дари і таланти, які дав мені Бог, зрозуміти Його волю та її виконати – це покликання і завдання кожного чоловіка і жінки.

Продовження на 8 стор. ▼

ДАНІЯ ПОБУДУЄ ОСТРІВ У ПІВНІЧНОМУ МОРІ

Данський уряд дав зелене світло будівництву у Північному морі величезного штучного острова. На площі, що дорівнює 18 футбольним полям, розмістять 200 вітрових генераторів, здатних забезпечити електроенергією три мільйони домогосподарств. Це найбільший будівельний проєкт в історії Данії, який оцінюють у 34 млрд доларів. Величезна вітрова електростанція також вироблятиме водень для промисловості та транспорту. Згідно з ухваленим у Данії Актом про клімат, країна планує у найближчі 10 років скоротити викиди парникових газів на 70 % в порівнянні з 1990 роком, а до 2050 року повністю вийти на нульовий рівень викидів парникових газів. У грудні минулого року Копенгаген оголосив про припинення геологічної розвідки нафти і газу в Північному морі. (Бі-Бі-Сі)

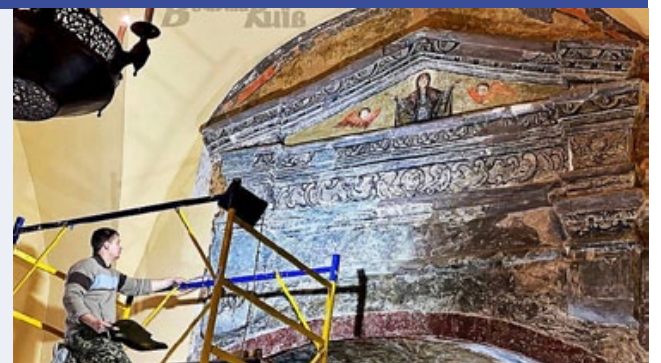
В ІЗРАЇЛІ ПОКАЖУТЬ РЕЛІКВІЇ ПОДАРОВАНІ МАЗЕПОЮ

В Ізраїлі до 30-ї річниці Незалежності України організують виставку релігійних реліквій, які були передані Патріархії Єрусалимської Православної Церкви наприкінці XVII сторіччя Гетьманом Іваном Мазепою. Вони зберігаються в Храмі Гробу Господнього. З усіх вітчизняних державотворців найбільш активну, масштабну і послідовну поза межами України стратегію зовнішнього донаторства здійснював гетьман Іван Мазепа. Час створення раритету (на світліні) датується 1698 роком. За свідченнями сучасних відвідувачів храму і дослідників, реліквія зі збереженою гербовою символікою І. Мазепи донині використовується як таця (піднос) для літургійного начиння, однак лише декілька разів на рік під час особливих урочистих богослужінь. Нині цей раритет має вигляд добре збереженої срібної плити, що за іконографічною композицією нагадує антимінс із рельєфним зображенням герба Мазепи під гравіюванням у внутрішній рамці «Покладенням Христа до Гробу». (Духовний фронт України)

У СОФІЙСЬКОМУ СОБОРІ СТАРТУВАВ НОВИЙ ЕТАП РЕСТАВРАЦІЇ

У Софії Київській почали реставрувати клейовий живопис 17 ст., розміщений у північній галереї пам'ятки. Остання реставрація цих розписів проводилась майже 50 років тому – у 1972-му. Спеціалісти кажуть, що ця частина давнього собору дуже цікава і досі не сповна вивчена. На даний час відомо, що цей фронтон створений за часів митрополита Петра Могили (1633–1647). Це планова реставрація, яка триватиме близько місяця, але за умови, що не буде жодних форс-мажорів під час робіт. Адже, як кажуть реставратори, пам'ятка – це живий організм, який потребує дуже прискіпливого догляду і не терпить поспіху. Загалом у Софійському соборі гармонійно поєднуються різні види монументального живопису – 260 кв. м мозаїки та близько 3000 кв. м фресок від 11-го до 19-го ст., а також клейовий та олійний живопис 17 та 18–19 ст. Аби максимально зберегти святиню, у стінах Софії вже давно не проводять постійних літургій – за винятком, великих свят чи подій державного значення. У 2021 році також планують почати реставрацію купола Трапезної церкви та завершити відновлення Консисторії. (Олена Петришин, «Вечірній Київ»)

ПРО ЖІНКУ В ЦЕРКВІ, АБО ЩО МАВ НА УВАЗІ АПОСТОЛ ПАВЛО?

▼ Продовження. Початок на 6 стор.

Владика Ігор (Ісиченко), архієпископ Харківсько-Полтавський УАПЦ (на 2016 р.): Шанобливе ставлення Церкви до жінки було викликом в епоху гінекеїв та суспільної маргіналізації жінок. Лишається воно таким і нині, коли гендерна ідеологія прагне знівелювати унікальний дар материнства.

Адже Церква виявляє і захищає неповторність людської особистості, наділеної на образ і подобу Божу талантом творити нову реальність. А хто, як не жінка, втілює це покликання, коли народжує й виховує дитину?

Захищаючи це покликання, Церква звільняє жінку від обтяжливих службових обов'язків. Якщо в давньому суспільстві жінка готувала їжу й годувала родину, то в Церкві всі ці функції покладені на чоловіків. Чоловіки самі відправляють богослужіння, готують і подають спільноті найдорожчу в світі поживу – Тіло і Кров Христову. А жінкам лишається урочисто приймати Святі Дари.

Більше того, на відміну від світського життя, де вчительський фах давно став привілеєм жінок, Церква захищає їх від цього невдячного служіння й дозволяє мовчки слухати чужі проповіді, зосереджуючись на спільній молитві. Наш час мобільних телефонів і соціальних мереж дозволяє відкрити духовну насолоду мовчанки: захищеності від інформаційних потоків, від емоційних сплесків, перелитих у гострі слова. Саме ця насолода пропонується жінці автором так часто повторюваної поради «нехай у Церкві мовчать жінки ваші» (1 Кор. 14:34).

Жінка не може бути ані патріархом, ні парохом. Та чи потрібне це їй? Адже їй належить вища місія – бути матір'ю. І в особі Пречистої Діви Христос делегував їй цю місію (Ін. 19:27). Покликання жінки в християнській громаді – ділитися зі спільнотою своїм талантом материнської любові, вкладати цей талант у загальну скарбницю Церкви. Існує безліч форм реалізації цього таланту: через участь у парафіяльному житті, богословську й літературну творчість, добротинство й суспільне служіння. Але насамперед – через безпосередню присутність у родині чи монашій спільноті: материнську присутність, яка осяває наше повсякдення відбитком унікального творчого жіночого таланту.

Підготував Володимир Мамчин, «Духовна велич Львова». Текст скорочено.

ВЧЕНІ ВСТАНОВИЛИ, ЯКИМ БУЛО ПИСЬМО СЛОВ'ЯН ДО КИРИЛА І МЕФОДІЯ

Чеські вчені переконані, що західні слов'яни дохристиянських часів використовували для письма германські руни. Ще 2017 року на півдні Чехії у слов'янському городищі археологи знайшли зламане бичаче ребро з 6 рунами. Пізніше вчені з багатьох країн встановили, що напис зробили у 600

роках. А фахівець з Віденського університету Роберт Недома дійшов висновку, що руни належали до рунічного алфавіту Старший футарк. Його використовували жителі Європи з II по VII ст. н. е. Знахідка розповідає про особливості письма слов'ян до запровадження глаголиці Кирила і Мефодія в IX ст. Ці свідчення завжди ховалися під завісою таємниці через відсутність хоча б якихось творів. Головний дослідник Іржі Мачачек зазначив, що це найдавніший напис, виконаний слов'янами. Імовірно, цілісна кістка містила усі 24 руни алфавіту та являла собою не послання, а звичайний «буквар» для навчання. Знахідка також є першим археологічним свідченням прямого контакту між германськими племенами Центральної Європи і ранніми слов'янами. Візантійські просвітителі Кирило і Мефодій близько 863 року упорядкували слов'янську писемність та розробили абетку – глаголицю. Її використовували для запису релігійних текстів. В основу заклали грецьку, суттєво змінену під слов'янську звукову систему. Згодом ченці продовжили працю, започаткувавши вдосконалену абетку, яку пізніше називатимуть «кирилицею». Вони ж заклали найбільше підґрунтя і для поширення східного християнства. Глаголицю вважали найбільш ранньою писемністю, яку опанували слов'янські народи. (Gazeta.ua.)

БАЙДЕН: ПІДТРИМКА УКРАЇНИ ПРОДОВЖУЄ МАТИ ЖИТТЄВО ВАЖЛИВЕ ЗНАЧЕННЯ

Президент США Джо Байден вважає кризу у відносинах між США та Європою подоланою. «Я надсилаю чіткий меседж світу. Америка повернулася. Трансатлантичний альянс повернувся», – заявив він 19 лютого під час Мюнхенської конференції з безпеки, яка проходить цього року в онлайн-форматі. Байден також назвав Росію загрозою для західних демократій. За його словами Захід повинен довести, «що наша модель не є пережитком історії». Президент США також наголосив, що підтримка суверенітету і територіальної цілісності України продовжує мати життєво важливе значення для країн Європи і США. «Путін хоче послабити європейський проєкт і НАТО. Він хоче зруйнувати нашу трансатлантичну єдність і нашу рішучість, тому що для Кремля набагато легше залякувати і погрожувати окремим державам, ніж домовлятися з сильним і тісно об'єднаним трансатлантичним співтовариством. Ось чому підтримка суверенітету і територіальної цілісності України має життєво важливе значення для Європи і США», – сказав президент США. (Олена Губар, DW)

ДЖОН КОЕН: Ще за життя побачимо атаку нових вірусів, і це станеться швидше, ніж ми думаємо

62-річний Джон Коен є автором чотирьох книг про науку, а його проєкт «The End of AIDS?» виграв телепремію Emmy у номінації «Новини та документальні фільми». Коен – штатний автор журналу Science. Кілька десятиліть він пише про віруси, епідемії і те, як на них реагує світ. В своїй роботі найголовнішим вважає вміння критично мислити і аналізувати інформацію. Коен вважає, що саме наукові журналісти допомагають світові не потонути в морі фейків.

Протягом останнього року головна тема його публікацій – боротьба з ковідом. Джон Коен розповів «Українській правді» про ковідний світ, який буде відчинятися, зачинятися і знову відчинятися залежно від поведінки вірусу, ефективності вакцин проти COVID-19, їхні коротко- та довготермінові побічні ефекти, політизовану російську вакцину «Sputnik-V», а також про те, чому не варто боятися мутацій коронавірусу.

«Пристосовуватися – ось чому навчила нас пандемія COVID-19»

► Чи зможе людство у найближчому майбутньому скинути маски і повернутися до звичного життя?

Д. Коен: У кожного своє визначення «найближчого майбутнього». Завтра чи наступного місяця цього не станеться. За півроку – можливо. Тоді ми сприйматимемо ковід інакше: «Окей, це хвороба, але мені є чим запобігти поганому сценарію».

Ми багато років живемо з грипом, у нас є вакцина, що запобігає тяжким формам захворювання, дозволяє уникнути госпіталізації. Ми робимо все можливе, аби пом'якшити наслідки, але не вводимо локдаун, зазвичай не зачиняємо школи і не боїмося збиратися разом, бо знаємо, що можемо жити з грипом. При цьому грип у США щороку вбиває десятки тисяч людей. Я думаю, що все це відбуватиметься і з SARS-CoV-2. Нам з ним жити, і я думаю, варто забути про те, що ми повернемося до світу, яким він був у 2019 році. Забудьте про старий світ. Той світ мертвий.

У нас є новий світ, в ньому існує ковід і ми повинні з'ясувати, як з ним жити. Лікування стає простішим та доступнішим. Мутації коронавірусу, які обходять нашу імунну відповідь, постійно кидатимуть виклик вакцинам. Але навіть мутації, які ми спостерігали сьогодні, не виключають здатності вакцини зменшувати ризик госпіталізації та смерті.

Продовження на 10 стор. ▼

Повернутися на 1 стор. ▲

ДЖОН КОЕН: ЩЕ ЗА ЖИТТЯ ПОБАЧИМО АТАКУ НОВИХ ВІРУСІВ, І ЦЕ СТАНЕТЬСЯ ШВИДШЕ, НІЖ МИ ДУМАЄМО

▼ Продовження. Початок на 9 стор.

Пристосовуватися, пристосовуватися, і ще раз пристосовуватися – ось чому навчила нас пандемія коронавірусу. Світ – як гігантський акордеон, він буде розтягуватися і стискатися, і знову розтягуватися, залежно від поведінки вірусу.

Подивіться на Китай. Вони зупинили епідемію без вакцини. І змогли повернутися до нормального (або нового нормального) стану. Але давайте визнаємо: ми не хочемо такого рівня контролю. Не хочемо, аби кожен, хто підхопив вірус, кидав усе і переселявся до спортзалу на два тижні, аби уряд відслідковував усі наші пересування за смартфонами, а довкола мерехтіли червоні, жовті чи зелені маячки, які повідомляють, чи достатньо ви здорові, щоб контактувати з іншими.

Тому ми шукаємо компроміс. Обираємо легку версію: носимо маски, віримо в локдаун, закриваємо бари, кафе та ресторани. І відчайдушно потребуємо біомедичної допомоги – покращеного тестування, лікування і вакцинування.

►► **Кількість вакцин, які пройшли всі етапи тестування, зростає. Поясніть, в чому головні відмінності вакцин різних виробників?**

Д. Коен: Аби відповісти на це питання, давайте трохи відмотаємо назад.

Що робить вакцина? Вона хоче підкинути вам версію небезпечного вірусу, яка насправді не несе загрози. Вона намагається інсценізувати у вашому тілі несправжню війну, змушує організм вважати, що він інфікувався. Хоча йому нічого не загрожує. Усі вакцини, що сьогодні існують, використовують сам вірус або його частину.

Вакцини китайського виробництва, які просунулися вперед, створені за старим методом: вірус деактивують хімічними елементами. Додайте трохи імуномодуляторів, допоміжних засобів, стимуляторів – це і все. Маленький імуностимулятор вбиває увесь вірус.

Більшість інших виробників сфокусувалися лише на білку, який знаходиться на поверхні вірусу, його називають «шипом». Вірус використовує цей шип, щоб приєднатися до клітин в людському організмі. Виробіть імунну відповідь проти цього шипа – і зможете зашкодити вірусу приєднуватися до клітин. Один із способів створити такий шип – це створити білок у великій сталевій бочці, ніби для пивоваріння. До нього теж додають імуностимулятор. Цей метод використовують Novavax та Clover. Вони просто кажуть імунній системі: гей, прокинься, ось якийсь шип, відповідай!

Інші вакцини ховають ДНК шипа у «троянського коня». Вони використовують вірусний вектор, такий як аденовірус, щоб пронести ген, і тоді шип з'являється у вашому тілі.

Ще одна результативна стратегія – взяти інформаційну РНК (іРНК), яка являє собою просто ген, і ввести її, без усіляких «троянських коней».

Кожна вакцина вчить організм розпізнавати вірус та реагувати на нього. Найпростіша та найзрозуміліша усім реакція – це відповідь антитіл. Антитіло приєднується до шипа і намагається не дати йому потрапити до клітин організму.

Але це не єдине на що здатна імунна система. Коли антитіла не спрацьовують і вірус проривається всередину, його зустрічають Т-клітини. Вони можуть ідентифікувати інфіковані клітини і вбивати їх –

С-на: Malcolm Linton / joncohen.org ▲

як снайпер, який бачить шпигуна і стріляє в нього, але не зачіпає людей, що поруч.

Також вакцина навчає тіло створювати стратегічні комбінації, поєднувати роботу Т-клітин та антитіл. Тож, якщо ви інфікуєтесь реальним вірусом, ви готові воювати.

►► **Всі розробники вказують ефективність своїх вакцин. Чи означає, що вакцина з ефективністю 95 % краща за інші? Або є нюанси?**

Д. Коен: Рівні ефективності, про які усі говорять, стосуються легких форм захворювання. Тобто, вакцина з показником 95 % краще запобігає легким формам захворювання, ніж та, у якої 75 %. Але якби COVID-19 викликав лише легкі захворювання, ми ніколи б не ввели локдаун. Ми «закрили світ» тому, що бачили кадри в Ухані, де люди помирили просто на вулицях, а наші власні відділення інтенсивної терапії не могли впоратись з потоком важкохворих. Коли йдеться про запобігання важким формам захворювання, між цими вакцинами немає жодної різниці. Кожна на 95–100 % здатна запобігти смерті пацієнта.

Ще один важливий момент: одна й та сама вакцина може мати різні показники ефективності в різних локаціях. Вакцини Moderna та Pfizer, які мають 95 % ефективність, тестувалися в США, коли ще не було мутацій вірусу в Африці. Якби ви взяли ці саме вакцини і протестували їх зараз в ПАР, припускаю, вони не мали б такої високої ефективності проти легкої форми захворювання.

«Вакцини зроблять світ безпечнішим, але не повернуть вірус назад у природу»

►► **Який з типів вакцин має найважчі побічні ефекти?**

Д. Коен: Коли йдеться про рак, людина свідомо приймає ліки з сильним побічним ефектом: випадінням волосся, нудотою, діареєю. У неї немає вибору, вона хоче врятувати життя. Вакцина теж рятує. Але ж ми здорові і робимо її на випередження хворобі, тому маємо дуже низьку толерантність до побічних ефектів.

Продовження на 11 стор. ▼

ДЖОН КОЕН: ЩЕ ЗА ЖИТТЯ ПОБАЧИМО АТАКУ НОВИХ ВІРУСІВ, І ЦЕ СТАНЕТЬСЯ ШВИДШЕ, НІЖ МИ ДУМАЄМО

▼ Продовження. Початок на 9 стор.

iPНК вакцини (Moderna, Pfizer, BioNTech) – найсильніші, і мають сильні побічні ефекти. Для того, щоб iPНК дісталася до місця призначення, вона вирушає загорнутою в шар жиру – точніше, ліпідних наночастинок, як курка зі скоринкою. На цей жир теж виникає імунна відповідь. Ось чому від цього типу вакцин бувають сильніші побічні ефекти. Після другого уколу люди можуть провести у ліжку 8 годин – почуваються хворими, піднімається температура, з'являється озноб. А потім усе налагоджується. Їхня імунна система заряджається і стає дуже сильною. Ті, хто вакцинувався від герпесу або жовтої гарячки відчували подібне.

Алергіки після дози iPНК вакцини можуть постраждати від анафілаксії (швидкої алергічної реакції – УП). Я не знаю, чому стається анафілактична реакція. Ніхто не знає. Але такий людині зроблять укол адреналіну, він є у кожній клініці, і вона дуже швидко прийде до тями. Ніхто з тих, хто мав анафілактичну реакцію на щеплення, не помер від цього.

►► Чи відомо про довготривалі побічні ефекти від вакцин?

Д. Коен: Це той випадок, коли кожен хоче бути певним у тому, в чому бути певним не вдається. Дослідження побічних ефектів iPНК вакцин проводилися з липня на 30–40 тисяч людей. Серйозні довготривалі побічні ефекти не зафіксовані.

Інші типи вакцин почали поширювати у грудні. Тобто, майже два місяці тому. Чи можуть якісь довготривалі побічні ефекти проявитися згодом? Так, можуть. Чи проявляться? Думаю, що ні. Більшість побічних ефектів проявляються впродовж перших двох місяців після вакцинації.

У науці є два ключових поняття: перше – це можливість, друге – ймовірність. Перше може статися, друге скоріш за все станеться. Наприклад, я живу у Сан-Дієго. Так, тут може випасти сніг. Але я сумніваюся, що це станеться – востаннє таке траплялося 50 років тому. Тож це не є ймовірністю. І навпаки, в Києві сніг. І є ймовірність, що він падатиме найближчим часом. Я знаю про це навіть в Сан-Дієго. Бо розумію різницю між можливим і ймовірним.

Тож коли люди думають про ризики, вони мають враховувати, що є можливим, а що – ймовірним. Якщо ви заразитесь ковідом, маючи при цьому проблеми з серцем, надмірну вагу або вам 65+, ймовірно, це викличе серйозні проблеми. Тож ймовірність того, що вірус нашкодить вам – набагато вища, ніж ймовірність шкоди від вакцини.

Ви ризикуєте, якщо нічого не робите. Як на мене, відповідь очевидна: вакцинуватися – менший ризик, ніж сидіти і чекати.

►► Більше ніж зараження людей цікавить хіба що повторне зараження вірусом. Професор Ніколіч-Жутіч з Університету Арізони припускає, що причина повторного зараження – не діагностовані раніше рідкісні генетичні відхилення в імунній системі 0.5 % населення...

Д. Коен: Чи можете ви інфікуватися ковідом вдруге? Так, можете. Дослідження Novavax в Південній Африці показали, що вірус-мутант, який навчився обходити імунну систему, інфікував всіх, хто мав підтверджений випадок захворювання раніше. Однак він не спричинив серйозних ускладнень зі здоров'ям, госпіталізацій

та смертей. З тим, що сталося в ПАР, пов'язані вакцини від J&J та Novavax. Мутації дійсно знизили рівень ефективності вакцин і обійшли імунну відповідь. Серед вакцинованих людей справді стало більше тих, хто підхопив легку форму.

Слід бути готовими до того, що нові мутації та повторні зараження стануть поширеним явищем. Але навіть коли таке трапляється, у людини достатньо сильний імунітет, і це захищає від тяжкої форми хвороби.

Якщо поруч немає нової мутації, ймовірність підхопити вірус вдруге набагато нижча.

►► Зволікати із щепленням в очікуванні вакцин проти найновіших мутацій – на вашу думку, у цьому є сенс?

Д. Коен: Нам усім доведеться зрозуміти нарешті призначення вакцин. Вони зроблять світ кращим і безпечнішим, але не повернуть вірус назад у природу. Так, у нас будуть хворі з легкими симптомами серед тих, хто отримав щеплення. Так, у вас буде кашель, ви не ходитимете на роботу три дні, замість того лежатимете в ліжку, почуватиметеся зле і терпітимете лихоманку. Вибачте, це прикро, але це не кінець світу.

Ми давно живемо з усілякими вірусами та бактеріями. Існує 16 вірусів, що викликають респіраторні хвороби, у тому числі, чотири коронавіруси людини, які викликають застуду. Ми навчилися мати з ними справу. Але магічної всемогутньої вакцини не винайшли і напевно скоро винайдуть.

►► Один із страхів існує через неправильно організовану логістику. Наприклад, деякі з вакцин мають доставлятися за дуже низької температури. Чи можуть вони зіпсуватися на шляху до пацієнтів?

Д. Коен: Ви коли-небудь подорожували літаком? Багато людей бояться літати і дуже переживають, коли піднімаються на борт. Вони не розуміють, що справжня небезпека чекає на них в іншому місці. Літаки справді розбиваються. Але авіакатастрофи трапляються рідше, ніж ДТП. Тож, чи псуються вакцини через те, що їх не використовують, і чи потрапляють зіпсовані вакцини до людей? Я впевнений, що це трапляється, але дуже рідко.

У Конго існує вакцина проти Еболи, яка вимагає мінусової температури зберігання, і їм вдалося зупинити епідемію Еболи за допомогою цієї вакцини. Давайте не будемо перебільшувати проблему доставки вакцин. Людство давно винайшло портативні морозильні камери. Та ж Moderna може залишатися в холодильнику протягом 30 днів. Складність полягає в тому, що тільки-но ви відкриєте флакон, вакцину з нього (п'ять-шість доз Pfizer чи 10–11 доз Moderna) доведеться використати протягом шести годин. Це логістична задача – правильно організувати відвідування людей у вашій клініці та скласти план для людей, які не з'являються на прийоми.

Американські клініки, що вакцинують людей, навчилися давати цьому раду. Наприклад, у Сан-Дієго роблять по 5000 щеплень на день. І вони не мають жодних проблем, використовують усе до останньої дози.

Продовження на 12 стор. ▼

ДЖОН КОЕН: ЩЕ ЗА ЖИТТЯ ПОБАЧИМО АТАКУ НОВИХ ВІРУСІВ, І ЦЕ СТАНЕТЬСЯ ШВИДШЕ, НІЖ МИ ДУМАЄМО

▼ Продовження. Початок на 9 стор.

►► **Ще один страх українців: якщо вакцину виробили в Штатах чи Сполученому Королівстві – певне, вона буде якісною. Якщо ж в країнах т. зв. другого або третього світу, вакцині не можна довіряти.**

Д. Коен: Я працював у більш ніж у 50 країнах, у тому числі, в Україні, і мав справу з дослідниками з усього світу. Скрізь є як класні, так і ніякі.

У Бразилії та ПАР дослідженням ефективності вакцини займаються висококласні професіонали, з якими я знайомий понад 20 років, і які нічим не поступаються колегам зі Штатів чи Великобританії. Те ж стосується турецьких дослідників. Китай не може тестувати ефективність вакцини. У них сьогодні недостатньо випадків власних захворювань. Тому їм доводиться робити це в Індонезії, ОАЕ, кількох інших арабських країнах та Південній Америці.

Ми маємо ретельно вивчати інформацію і як вона подається, незалежно від того, де відбулося тестування. Наприклад, згідно звіту AstraZeneca, їхні перші тестування на ефективність проводилися в Бразилії та Великобританії. Вони отримали два різні показники ефективності і спробували вивести «середню температуру».

Таке перемішування вводять в оману. Це те, чим я заробляю на життя: вмикаю критичне мислення і аналізую інформацію. Саме про це я казав російським розробникам вакцини: «У мене немає упереджень щодо вас. Я буду критикувати вас за те, як ви поширюєте наукову інформацію, і я буду робити так відносно будь-кого».

Сама назва «Sputnik-V» настільки політизована, наскільки взагалі можна було політизувати вакцину. Російський Фонд прямих інвестицій, що підтримує розробку – політично афілійований. Вакцина отримала дозвіл на терміновий запуск ще до того, як дослідження навіть почалися. А потім Росія оприлюднила дані, які базувалися на 24 випадках. Кого не запитайте, вам скажуть: це замала вибірка для будь-яких висновків.

Я вважаю, що Росія шкодить сама собі, не граючи за міжнародними правилами. Вона не ділиться науковою інформацією, створює собі відповідну репутацію, а тоді кричить: «Усі такі злі по відношенню до Росії, такі упереджені!».

Зараз дані з їхніх прес-релізів дозволяють зробити висновок, що, скоріше за все, вакцина безпечна. Однак я б хотів бачити більше даних у відкритому доступі та публікації в авторитетних наукових журналах. Останні дані, що були опубліковані в виданні Lancet, як на мене, переконливі.

►► **Дистрибуція – ще одне питання, яке хвилює українців. Складається враження, що вакцина вже є у всіх, крім нас.**

Д. Коен: Вчіться на наших помилках. Сполучені Штати дають собі раду в цьому дуже погано. Одна з головних американських проблем – у нас немає державної системи, яка б давала раду лікарням і клінікам. У нас клаптикова система. Ми не справилися із завданням доставити вакцину людям.

Достатньо зайти на сайт Центру контролю та профілактики захворювань, щоб побачити: 44 мільйонів доз доставлено, але тільки 22 млн адміністровано. Що це означає? Куди ви доставили понад 20 млн доз, чому вони не потрапили до людей? Це безглуздя! При-

пускаю, що є проблеми зі звітністю. Міста і штати повинні звітувати федеральному уряду про статус отриманих вакцин, але вони цього не роблять. Усе дуже незрозуміло.

Мені 62, я живу в Каліфорнії. Я поки що не можу розраховувати на вакцину. Але мені нема куди піти, не існує сайту, на який я б зайшов у особистий кабінет і прочитав: «Ось дата, коли ви зможете отримати щеплення». І постачання вакцин відбувається з перебоями.

Подивіться на Ізраїль – вони вже вакцинували третину свого населення. Так, це маленька країна, лише 9 млн людей. Але вони мають 4 організації охорони здоров'я, до яких кожен громадянин належить, кожен має електронну медкартку. Тому їм під силу без хаосу доставити вакцини великій кількості людей.

►► **Чи варто розраховувати на справедливий розподіл вакцин в світі? Чи можливі у майбутньому конфлікти щодо цього між багатими і бідними країнами?**

Д. Коен: Це величезна проблема. Два лікарі, чудові люди і мої близькі друзі, померли в Зімбабве минулого тижня. При цьому в США практично кожен лікар, якого я знаю, був вакцинований. Несправедливість реальна, вона відбувається прямо зараз.

Я займаюся проблемою ВІЛ/СНІДУ з 1980-х років. Я пам'ятаю, як у 1996-му з'явилися «коктейлі», що рятували людські життя. А потім я подорожував світом, і протягом 10 років спостерігав, як у різних країнах люди все ще помирили від СНІДУ.

Гріш ціна медичному прогресу, якщо ті, кому він потрібен, не мають до нього доступу. Людство має зробити все, аби не допустити повтору таких трагедій.

«Створення вакцини – це історія про об'єднання людей»

►► **У квітні 2020-го ви сказали, що пневмонія – не новина для епідеміологів. Однак коли стався спалах коронавірусу в Китаї, спеціалісти одразу стали бити на сполох. Чим нинішня пандемія відрізняється від тих, що були в минулому?**

Д. Коен: Цей вірус відрізнявся тим, наскільки зненацька він нас застав. Наприклад, щороку домінують нові типи грипу. Але наші тіла можуть справлятися з ними до певного моменту, тому що ми бачили чимало подібного. У нас є вакцини, які працюють проти цієї родини вірусів. Мати таку вакцину – як володіти касетним магнітофоном. З'явився новий грип – користуємося тим самим магнітофоном, просто міняємо касету.

Із коронавірусом виявилось складніше. Вченим довелося винаходити CD-плеєр. Тепер ми його маємо. Якщо далі будуть вискакувати нові варіанти коронавірусу, ми просто мінятимемо диск. Тож зараз ми в набагато кращій ситуації, ніж були до цього.

Непокоїло й те, що це новий коронавірус, якого до цього не було в людині. Завдяки SARS та MERS, яких теж не було в людині, ми знали, що такі віруси здатні дуже швидко спровокувати проблеми зі здоров'ям. На додачу, вражала швидкість його поширення. Деякі інфекції, як-от спалах Еболи, жажливі і вбивають людей, але вони не передаються так швидко, як COVID-19. А ВІЛ взагалі не передається повітрям.

Продовження на 13 стор. ▼

ДЖОН КОЕН: ЩЕ ЗА ЖИТТЯ ПОБАЧИМО АТАКУ НОВИХ ВІРУСІВ, І ЦЕ СТАНЕТЬСЯ ШВИДШЕ, НІЖ МИ ДУМАЄМО

▼ Продовження. Початок на 9 стор.

Крім того, у кожного патогена є своя «цільова аудиторія». Потрібно було в найкоротші проміжки часу зрозуміти, хто найвразливіший перед новим вірусом. Сумно, що цей коронавірус вбиває людей 80–90+. Моїй матері 91 рік, я дуже за неї переживаю. Але, наприклад, більшість дітей справляються з ним. Чи можете ви уявити наші реанімації, заповнені 5-річними, які б помирили мільйонами? Для мене це жах.

►► Коли коронавірус з'явився, вчені були дуже обережні в своїх припущеннях щодо довготермінових наслідків ковіду. Зараз з'явилися дослідження про вплив ковіду на психологічне здоров'я. Що нам відомо?

Д. Коен: Одразу зізнаюся, що не маю розумної відповіді. Якщо ми аналізуємо дані про людей, які перенесли ковід, у нас є два шляхи зробити це.

Перший – аналізувати тих, хто пережив тяжку форму ковіду і вижив. Цим людям знадобилося багато місяців відновлення. Вони були на концентраторах або ЕКМО (екстракорпоральна мембранна оксигенація), що є останньою відчайдушною спробою дати людям кисню, їхнє відновлення буде складним і займе чимало часу.

Другий варіант – слухати всіх, хто говорить про «довгий ковід». Зазвичай на нього скаржаться ті, хто пережив легку або безсимптомну форму захворювання. У них з'являється втома, слабкість чи головний біль – і вони пов'язують їх з ковідом, яким перехворіли кілька місяців тому. У мене дуже багато питань у цій ситуації. «О, у мене слабкість! Це довгий ковід». Що таке слабкість? Можливо, я сьогодні теж заслаб – але тому, що я всю ніч бухав, а не тому, що маю довгий ковід?

Я не ношу шори і не намагаюся сказати, що «довгого ковіду» не існує. Однак вчені та лікарі досі не мають відповіді, чи дійсно теперішні головні болі та інші симптоми пов'язані з пережитим у минулому захворюванням. Потрібно більше часу і більше досліджень. [...]

►► У доковідну епоху тренери з персонального росту спонукали нас «покидати зону комфорту». Здавалося, саме в цьому полягав секретний ключ до успіху. У 2020-му увесь світ опинився поза зоною комфорту, але це не надто допомогло саморозвитку і самореалізації. Чи приведе ця історія до будь-яких світоглядних переналаштувань?

Д. Коен: Іноді люди роблять висновки з трагедій, іноді ні. Наприклад, погляньте на світ після Другої Світової. Мені здається, неозброєним оком видно, що люди приклали чимало зусиль, аби таке більше не повторилося. Ще один приклад – Сполучені Штати і застосування ядерної зброї.

Сьогодні я бачу, як світ переживає амнезію і забуває про жахливі події минулого. Наприклад, там, де трапляються цунамі, землетруси, чи повені, люди зводять будинки. На тих самих місцях, хоча зрозуміло, що катаклізми відбудуться знову.

Але я щиро надіюся, що ковід – сигнал тривоги, який почуто. Патогенів, які пробираються в наше тіло, слід зупиняти якомога раніше. Я точно знаю, що за життя ще не раз побачу атаку нових вірусів – і це станеться швидше, ніж ми думаємо. Маємо зробити висновки і винести урок, інакше знову будемо страждати.

Ми вже й так заплатили немало – особливо діти, які не пішли до школи, яких уже навчили боятися інших. Думаю, їм буде складно пристосуватися, коли світ знову відкриють і він повернеться до того, що трохи нагадуватиме доковідну версію.

►► Глобальні труднощі та катастрофи зазвичай об'єднують людей. Чи не складається у вас враження, що ковід всіх роз'єднав?

Д. Коен: Я не згоден з думкою, що пандемія розділяє людей. У деяких місцях припинилися конфлікти, бо люди не можуть покинути домівки, щоб продовжити воювати. Ковід об'єднав науковий світ більше, ніж будь-коли. Створення вакцини – це історія про об'єднання людей.

Якби ви спитали мене про роз'єднаність у жовтні минулого року, коли моя країна переживала політичний катаклізм, я б, напевне, погодився. Ми були відділені від світу і розділені всередині країни, що призвело до однієї з найтрагічніших подій у моєму житті: 6 січня люди, які не повірили результатам президентських виборів, штурмували наш Капітолій, ядро демократії. Це було жахливе підтвердження того, наскільки ми роз'єднані.

Однак зараз я налаштований оптимістично – може, навіть занадто оптимістично. США відновлюються після 4-річного президентства Трампа. Ми знову стаємо громадянами світу, повертаємося до ВООЗ та Паризької кліматичної угоди, підтримуємо COVAX. Я впевнений, що ми будемо робити більше, ніж робили, щоб допомогти світові. Можливо, ми прийдемо до того, що поділимося сотнями мільйонів доз вакцини з іншими країнами наприкінці року – просто тому, що у нас може бути надлишок.

Розмовляли Анна Синящик,
Наталя Гуменюк для УП

Думи мої...

«Ніщо не могло зупинити доставку 20 Хамві для Сухопутних військ України, а також 84 човнів для ВМС ЗС України в рамках Ініціативи сприяння безпеці України». З повідомлення амбасад США у Києві, 15.01.2021 р.

ЗВИНУВАЧУВАТИ НЕ БУДЕ КОГО...

Скажемо спасибі зовнішньому управлінню. Тому ж, хрестоматійному. Яким лякають Україну адвокати Кремля і Коломойського. Того ж західного залаштунку, який останні тридцять років експортує цивілізовані правила гри в нашу країну.

Нам явно пощастило з географією. Хто знає, що з нами було б, якби ми не жили на зламі цивілізаційних плит? Вдивлялися б в нас ті, хто більш успішний, якби не сприймали як форпост своїх інтересів? Вважали б за потрібне нам допомагати, якби наш потенційний крах не загрожував їхнім кордонам і стабільності?

Нам явно пощастило з противником. Наша значущість для багатьох визначається фігурою країни-агресора. Мабуть, багато хто б хотів забути про наше існування, але їм не дає цього зробити Росія. Яка із задоволенням бавиться в Радянський Союз, викликаючи у Європи і США асоціації з недавнім минулим. Ми «свої», тому що надто вже «несвій» той, хто нас атакує. Був би агресор трохи менший рангом і з простішою біографією – союзники могли б і відвернутися.

Нам явно пощастило з терпінням партнерів. Складно пояснити інакше ту наполегливість, з якою вони вовтузяться з українськими елітами. Третє десятиліття поспіль вмовляють наших президентів мити руки перед їжею, не їсти з підлоги і чистити зуби перед сном. Просто таки тягар білої людини – з поправкою на двадцять перше століття.

Нам точно пощастило з епохою. Пару століть тому наша роздробленість, недовіра і байдужість відгукнулися б нам блискригом. Масштаби нашої війни не порівняти з інтенсивністю битв двадцятого століття. Хто зна, змогли б ми вистояти, якби масштаби вторгнення можна було б порівняти з тим, що довелося пережити фінам вісімдесят років тому?

Країна втретє за останні сто років намагається відвоювати незалежність. І вперше робить це при настільки сприятливій кон'юктурі обставин. Наші попередники могли про подібне тільки мріяти. Але навіть зараз ми не хочемо позбавляти себе шансу втратити шанс. Хто знає, якою була б Україна, якби Київ міг брати в борг у Москви? Якби кожен західний транш не супроводжувався райдером західних вимог? Якби донори не готові були з педагогічним терпінням пояснювати українським колегам одні і ті ж прописні істини? Про свободу конкуренції, боротьбу з монопо-

ліями, прозорі державні закупівлі і чесні кадрові курси. Західній завзятості варто віддати належне.

Десять років тому Європа вмовляла українського президента випустити з в'язниці лідера опозиції. Обіцяла за це Асоціацію з ЄС. П'ять років тому – пропонувала антикорупційне законодавство. Готова була винагородити безвізовим режимом. Сьогодні просить реформу судів і пропонує в обмін фінансову допомогу. Іноді здається, що вони піклуються про наше майбутнє більше, ніж ми самі.

Безумовно, наші зміни вигідні нашим союзникам. Наша стабільність захищає їх кордони. Наша стійкість оберігає їх від навали біженців. Наша еволюція страхує їх від безконтрольної контрабанди та злочинності. Вони цілком раціональні в своїх прагненнях. Вся справа в тому, що від їх раціональності виграємо і ми.

Втім, старанними учнями нас не назвеш. При кожному зручному випадку ми скочуємося в рецидиви. Замість колективного інтересу оперуємо особистими. Думаємо не про місце в підручниках, а про рейтинги. Наші горизонти планування рідко перевищують життєвий цикл. Право першонародження легко обмінюється на юшку із сочевиці.

Історія виявилася до нас прихильною. Про танкові клини міг би багато розповісти Маннергейм. Про війну на знищення – Голда Меїр. Про змову союзників – Едвард Бенеш. Наша війна перестає відчуватися вже через п'ятдесят кілометрів від лінії фронту. Ті, хто за звичкою лає епоху – просто забувають озиратися. У нас є всі шанси, щоб не програти. Всі причини, щоб вистояти. Достатньо часу, щоб зосередитися. У нас не вийде звинуватити епоху і обставини. Те й інше – максимально лояльні нашій спробі. За мірками двадцятого століття в лотереї з розіграшу можливостей нам вдалося зірвати джекпот. І якщо наше майбутнє не сповниться, то звинувачувати нам в цьому не буде кого.

Павло Казарін, «Телеграм».

Переклад з російської о. Богдана Підлісецького; заголовок від редакції «ХГ»

ПАМ'ЯТІ МІРКА ПИЛИШЕНКА

Він прожив складне життя, та все його життя було пов'язане з Україною. Я набирав його на домашній телефон у Рочестері і він завжди дивувався, як я вгадую, коли саме він вдома. Він принципово не хотів собі мобільного. Він – Володимир Пилишенко, та друзі кликали його – «Мірко».

Три року тому на одній із зустрічей у Рочестері, під час нашого візиту до Америки до мене підійшов Мірко. Тоді я ще уявлення не мав, хто ця людина. Він запитав, чи маю я 15 хвилин... запросив до себе. Я навіть не присів у його хаті, він показував кімнати повні книг від підлоги до стелі.

Єдина кімната, що вирізнялась – кімната дружини Ірми. У кімнаті стояло піаніно і на ньому мереживні серветки й фарфоровий сервіз, що вказували на вишуканий смак господині.

Книги почав збирати ще батько Мірка, син насліду-

вав справу й збирав книжки упродовж усього життя.

Народився він на Волині у 1934 році. Батько був учасником визвольних змагань, свідомим українцем із Немирова. Мама – з Ковельщини.

Під час війни його родина потрапила до Кракова, далі Словаччина та Німеччина, а 1949 року до США – в місто Рочестер.

Виховав українками двох доньок, Орисю та Катю. Про своє життя він казав: жити було важко, але книжка була завжди у пошані... що має душу бібліотекаря.

Архітектор. Професор. Графіст. Він захоплювався Дмитром Яворницьким та історією Дніпра ще задовго до нашого знайомства.

У 2018 під час нашої першої зустрічі Мірко вирішив передати унікальну колекцію нашому місту. А це 15 000 книг та журналів. Серед яких багато літератури про УПА. Зараз у Дніпрі близько 6 000 примірників, решта у коробках готується на відправку з Америки.

Він особисто приїжджав до Дніпра, щоб обрати місце розташування Бібліотеки української діаспори. Вдруге, щоб особисто відкрити бібліотеку. У свої 85, маючи купу проблем зі здоров'ям, він був тут зі мною і ми разом відкривали двері у нашу спільну мрію. Йому було важливо, щоб бібліотека була відкрита для всіх, щоб книги жили з читачами.

Друже, при нашій останній зустрічі ти сказав: «Я довірив тобі не половину, а цілу бібліотеку. Коли ти знову будеш балотуватися на посаду міського голови, поставлю за тебе свічку в церкві».

Сьогодні свічку в пам'ять про тебе поставлю вже я...

Спи спокійно, дорогий друже. Кращою пам'яттю про тебе буде відвідання українцями нашої бібліотеки імені сенатора Джона МакКейна.

**Борис Філатов, Міський голова Дніпра.
Подано за: «Історична правда»**

ОЛЯ ГОРИНЬ

Пішла з життя пані Оля Горинь. Мініатюрна жінка, яка сама перебула сталінський ГУЛАГ, щоб потім створити родину з Михайлом Горинем, який піде на півтора десятка літ у вже брежнєвський ГУЛАГ. Вона була дуже добра. Смішлива. З нею було приємно спілкуватись, незважаючи на дистанцію у два покоління.

Останній раз ми побачились випадково у Львові і вона запросила на зупу. Нагодувала як колись годувала мене студента, коли я вперше потрапив до їхньої з паном Михайлом квартири. А передостанній раз – це була презентація книги під час Львівського форуму видавців. Вона скромно сиділа в залі. Побачивши її, запросив до слова, щоб вона як людина, котра знає ціну табірним рокам, сказала кілька слів. Після того запропонував зробити спільне фото і вона кокетуючи сказала: «Нащо мені те фото». Ми обійнялись.

Коли буваю у Львові, завжди іду з двірця пішки у центр. І завжди проходжу будинок, де жили Горині. Зупиняюсь перед брамою. І далі так робитиму, бо дуже любив цих неймовірних людей.

Світлина з її особистого архіву. День весілля, стоять: тесть Микола Горинь і брат чоловіка Богдан, у майбутньому теж політв'язень.

Вахтанг Кіпіані, з Фейсбуку

СТУПИТИ НА ДОРОГУ БРАТЕРСТВА (9)

Знайомимо вас з новою енциклікою Папи Франциска на тему братерства та соціальної дружби.

У третьому розділі енцикліки «Fratelli tutti» Папа Франциск запрошує «Мислити й творити відкритий світ», розпочинаючи свої роздуми зі ствердження про те, що «людська істота створена таким чином, що не реалізується, не розвивається та не може віднайти власне сповнення інакше, як через щире дарування себе самої».

Святіший Отець зазначає, що людина неспроможна до глибини пізнати істину про себе, якщо не в зустрічі з іншими. І це пояснює, чому «ніхто не може досвідчити цінність життя без конкретних облич для любові». В цьому й полягає таємниця «справжнього людського життя», яке перебуває лише там, де існують спільність і братерство. Любов творить узи та розширює життя, коли спонукає виходити із замкнутості в собі назустріч іншому. Бо ми «створені для любові». Й людині слід одного разу прийняти рішення вийти із замкнутості в собі (87–88).

Людина неспроможна до глибини пізнати істину про себе, якщо не в зустрічі з іншими. І це пояснює, чому «ніхто не може досвідчити цінність життя без конкретних облич для любові».

«З іншого боку, не можу применшувати своє життя до взаємин із малою групою, навіть із родиною, бо неможливо зрозуміти себе самого без ширшого полотна взаємин: не лише цього теперішнього, але й того, що мене випереджує, що проминуло, формуючи мене протягом мого життя. Мої стосунки з людиною, яку шаную, не можуть ігнорувати того факту, що ця людина не живе виключно через стосунки зі мною, ані я не живу лише завдяки взаєминам з нею. Наші стосунки, якщо вони є здоровими та справжніми, відкривають нас на інших, спричиняються до на-

шого зростання та збагачують нас», – пише далі Папа, підкреслюючи, що справжня любов, найбагатіші форми дружби, містяться в серцях, які дозволяють себе доповнювати, бо «закриті групи та самодостатні пари, які формуються як "ми", протиставлене всьому світові, зазвичай, є ідеалізованими формами егоїзму та чистого самозахисту» (89).

Тому, за словами Глави Католицької Церкви, зовсім не випадково невеликі народи, що вижили в пустельних регіонах, розвинули великодушне прийняття щодо подорожніх, даючи зразкове свідчення священного закону гостинності. Цим також жили середньовічні монастирські спільноти. Навіть якщо це могло порушувати монастирський порядок і тишу, святий Венедикт вимагав, аби до бідних і паломників ставитися з належною турботою. «Гостинність – це конкретний спосіб не позбавити себе цього виклику та цього дару, яким є зустріч з людством за межами власної групи», – додає Папа (90).

Люди, веде далі він, можуть розвинути деякі настановлення, які представляються як моральні цінності, як от поміркованість, працьовитість, інші чесноти. Але для того, щоб «належно спрямовувати вчинки різних моральних чеснот», необхідно брати до уваги також і те, «якою мірою вони здійснюють динаміку відкритості та єдності» щодо інших людей. Цим динамізмом є милосердна любов, яку вливає Бог, і без неї йтиметься лише про «примарність чеснот», які неспроможні будувати життя в спільності. Святий Тома Аквінський казав, що поміркованість жадібного зовсім не є чеснотливою, а святий Бонавентура пояснював, що інші чесноти без любові не сповняють заповіді так, як це розуміє Бог. Однак, існують віруючі, які вважають, «що їхня велич полягає в тому, щоби накладати на інших власні ідеології, або в насильницькому захищенні істини, або у великій демонстрації сили», в той час як «всі ми віруючі повинні визнати», що на першому місці стоїть любов, «найбільшою небезпекою є не любити» (91–92).

Святіший Отець далі посилається на святого Тому Аквінського, який стараючись уточнити, в чому полягає досвід любові, який Бог уможливило Своєю благодаттю, пояснював це як рух, який звертає увагу на іншого, вважаючи його одністю з собою самим. Почуттєва уважність до іншого спонукає безкорисливо шукати його добра. А починається все з «пошани та цінування», що, остаточно, стоять за словом «любов»: люблена істота є «дорогою» для мене, я сприймаю її як «велику цінність» (93).

«Любов, отже, включає щось більше, ніж ряд доброзичливих учинків. Дії впливають з єдності, яка дедалі більше схиляє до іншого, вважаючи його цінним, гідним, приємним і прекрасним, незважаючи на його фізичну та моральну зовнішність. **Любов до іншого, такого яким він є, спонукає нас шукати найкраще для його життя. Лише розвиваючи такий спосіб стосунків, – зазначає Папа, – вчинимо можливою соціальною дружбу, що нікого не виключає, та братерство, відкрите на всіх» (94).**

Продовження на 17 стор. ▼

СТУПИТИ НА ДОРОГУ БРАТЕРСТВА (9)

▼ Продовження. Початок на 16 стор.

Врешті, любов, «спонукає нас тяжіти до загальної спільності», бо «ніхто не досягає сповнення, ізолюючись». Любов зі свого динамізму вимагає «поступової відкритості, більшої спроможності приймати інших». І ця «потреба переступати через власні межі» стосується також різних регіонів та різних країн, усвідомлюючи єдність і спільність долі народів землі, покликання формувати спільноту братів і сестер, які піклуються одні про одних (95–96).

За словами Папи, «існують периферії, що знаходяться недалеко від нас», не лише в центрах наших міст, але й в родині. Існує аспект «універсальної відкритості любові», який є не географічним, а екзистенційним. Йдеться про «щоденну здатність» доходити до тих, яких спонтанно не відчуваю приналежними до свого світу інтересів, навіть якщо вони недалеко від мене... Кожен ближній,

«покинутий чи ігнорований моїм суспільством», є «екзистенційним чужинцем». Бо «расизм – це вірус, який легко мутує» та замість зникнути, постійно перебуває у засідці (97).

У цьому контексті Святіший Отець присвячує кілька слів «прихованим вигнанцям», тобто, особам з інвалідністю, до яких часто ставляться як до «чужорідних тіл в суспільстві». Досі існує чимало речей, які стоять на заваді їхній повноцінній громадянськості. Метою є не лише допомога їм, але їхня активна участь в суспільному та церковному житті. Папа також скеровує думку до літніх людей, які «іноді, почуваються тягарем, в той час як всі можуть зробити свій «особливий внесок у спільне добро» (98).

**Опрацював
о. Тимотей Т. Коцур, ЧСВВ,
«Новини Ватикану»**

Думи мої...

ВЛІТКУ 2014...

Літо 2014 року. Стан ЗСУ такий, що командування змушене ганяти навколо Києва бронетранспортери президентського полку аби складалося враження, що їх у нас багато – хоч якась надія на те, що це зупинить вторгнення, до якого залишалися години. Насправді їх було лише 14 (парадний розрахунок плюс пара резервних машин).

Порошенко ночує в кабінеті. Йому страшно. Не боїться лише дурень. Будь-якої хвилини може пролунати зумер «сотки» й начальник Генерального штабу скаже: «Пане президенте, танкові колони противника перетнули державний кордон, рухаються на Харків, Київ, Дніпро, Херсон і зупинити їх нічим».

А може й не буде ніякого зумера – раніше почується ревіння російських штурмовиків над Києвом і задрижать вікна від близьких вибухів. А системи протиповітряної оборони немає. Розікрали «папередники».

Армія гола й боса. Бронежилетів немає. Бійців на передову возять шкільними автобусами. З трьох БМП здатні рухатися дві, а стріляти одна. Бригади лише так називаються – насправді їхній чисельний склад до батальйона не дотягує. Добробати теж не добробати – за чисельністю це роти мирного часу.

В музеї «Лютетський плацдарм» перед порожніми майданчиками експозиції бойової техніки лише таблички: «Бойова розвідувально-дозорна машина-2». Самі машини відправлено на війну. З інших музеїв – теж. Усе, що може їздити. Про стріляти не йдеться – тут хоча б трохи броні щоб було де бійцям сховатися від осколків російських снарядів та мін.

Моторошна реальність.

І телефонує Порошенко у свої компанії «Укрпромінвест», «Рошен», в банк: скільки коштів ми можемо наскребти аби хоча б якось Київ прикрити від можливого удару з повітря? Бо після хазяйнування профФесора в країні грошей немає. І 20% промислового потенціалу залишилося на окупованих територіях.

У країні жорстока фінансово-економічна криза – тут хоча б людей без засобів до існування не залишити: зарплати, пенсії, стипендії, підтримка переміщених осіб – тільки компенсації готелям, в яких розмістили біженців, виливаються в кругленьку суму. А заправка лише одного вертольоту Мі-8 це 445 літрів спеціального палива. А заправка одного танка – це 1200 літрів дизеля.

Це вже історія. Наша історія, яку треба знати.

До чого це я? Стикнувся сьогодні одразу з двома «простими людьми», які абсолютно не в курсі, що Порошенко витратив на відновлення системи протиповітряної оборони 500 мільйонів власних коштів та ще близько 300 вгтив на інші придбання: снайперські комплекси, оптику, набої, бронежилети, автомобілі і навіть польові лазні.

Більше того, вони не повірили, коли я їм це сказав: та ну, не може бути щоб аж 800 мільйонів. Він же ж на війні збагачувався. Про БРДМ із музеїв вони не знали. І про оті 14 бронетранспортерів. Лише коли я розповів усе це у відповідь на питання «А що той Порошенко зробив» – притихли. Але все одно хитали головами...

Історія – найважливіша наука у світі. Бо це досвід життя народу. Це сума знань, на підставі яких приймаються рішення. У тому числі й на виборах. І якщо цих знань недостатньо, або їх викривлено – рішення приймаються неправильно.

«Народ, який не знає або забув своє минуле не має майбутнього», сказав Платон 2400 років тому. Розумний був мужик.

**Павло Бондаренко,
з блогу в «Info Slovo»**

УКРАЇНСЬКА МАТИ ПОЛЬСЬКОЇ «СОЛІДАРНОСТІ»

Для деякого у Польщі українське походження однієї із найбільш заслужених діячок «Солідарності» досі викликає роздратування. Вона ніколи не говорила публічно про своє коріння. Чому?

У 2010 році, після Смоленської катастрофи, в українських медіях з'явилася інформація про українське походження Анни Валентинович. Першою (вже 17 квітня) написала про це регіональна газета в Гощі «Рідний Край». Згодом цю інформацію повторили загальнонаціональні медіа, зокрема, впливовий «Український тиждень» та Радіо Свобода. Кільканадцять місяців пізніше текст на цю тему з'явився у Польщі, в «Українському альманасі», річнику української меншини.

Попри це над Віслою такі одкровення були прийняті із недовірою, а часом – іронічними коментарями і просто кпинами. «Від певного часу поширюють сенсаційну інформацію, що нібито Анна Валентинович, яка народилася у польській родині Любчиків у Рівному на Волині, була – увага! – українкою за походженням» – коментував у своєму блозі ксьондз Тадеуш Ісакович-Залеський у нотатці, затитулованій «Бредні про Анну Валентинович». «Ба більше – після смерті Валентинович у "чудесний" спосіб на Волині знайшлася її рідня. Так як чотириста років тому у Москві "чудесно" (і аж дворазово) після своєї смерті знаходився царевич Дмитрій, син царя Івана Грозного. [...] Хотілося у цей момент закричати: Помилуй Господи!!! [...] Варто згадати, що два персонажа, які стверджували, що вони є чудесно уцілілим царевичем Дмитрієм, отримали прізвисько "Самозванці". Подібне визначення пасує як рукавичка до тих, які стверджують, що є рідними братами і сестрами Анни Валентинович».

За якийсь короткий час про цю справу майже забули. Майже – бо це питання щораз поверталось у вигляді якихось пліток. Дехто також міг зауважити, що біографії «Матері Солідарності» у польській та українській версіях Вікіпедії відрізняються у тих фрагментах, які стосуються дитинства. Користуючись нагодою, перебуваючи у Рівному (наукові дослідження у місцевому архіві), я вирішив спробувати розгадати цю загадку. Частково, здається, вдалося.

РОДИНА

У відповідності до загальновідомого життєпису, Анна Валентинович народилася 15 серпня 1929 року у Рівному, у польській римо-католицькій, селянській родині Яна та Александри Любчиків. У дитинстві вона загубила батьків і брата, якого вивезли до Сибіру. Чужі люди прийняли її до своєї родини, і так вона опинилася під Варшавою, а пізніше потрапила до Гданська.

Насправді у цій оповіді реальними є тільки дата народження і та інформація, що мала старшого (як з'ясувалося, єдинокровного) брата, який фактично був заарештований Совітами і за співпрацю із Українською повстанською армією був засуджений на 15 років таборів (на волю вийшов після смерті Сталіна, в Україну йому дозволили повернутися лише через кільканадцять літ).

Фактично Анна Любчик прийшла у цей світ на вже неіснуючому хуторі, який приналежав селу Сінне (тепер Садове) у не дуже заможній, українській

Анна Валентинович і Лех Валенса, серпень 1980 р., Гданськ.
Звільнення А. Валентинович, яка працювала на крані корабельні ім. Леніна спричинило робітничий протест і страйк.
З її звільнення почалася польська «Солідарність».

селянській родині Любчиків – Назара і Приськи з дому Пашковець. Виховувалася із п'ятьма братами і сестрами: зведеними Ольгою, Петром, Катериною, Василем та вже згаданим братом Іваном. Мати Анни – Приська, була удовою з малою дитиною, її перший чоловік Олекса Суцук трагічно загинув через кілька тижнів після народження сина Івана.

Проте їх імен даремно шукати у метричній книзі православної парафії Сінного, яка знаходиться нині у Рівненському державному обласному архіві. Пояснення цьому було дуже простим. Як стверджує сестра Анни, Ольга Любчик, яка тепер мешкає разом із наймолодшим братом у Матіївці (близько 15 км від Садового): «ми були штундами».

Штундизм (від німецького Stunde – година), то протестантський пієтичний релігійний рух, який з'явився в Україні в середині XIX століття, поступово здобуваючи певну популярність як серед німецьких колоністів на Волині, так серед частини їх українських робітників або сусідів. У 1930-х роках на Волині нараховував понад 30 тисяч вірних.

РОЗЛУКА

Авжеж, були і більш бідні родини, ніж родина Любчиків, але і у них в хаті злиднів годували. Попри це Анна встигла закінчити чотири класи загальної школи у Сінному. Пізніше вже не могла продовжувати навчання, бо німці під час війни закрили місцеву школу.

У вересні 1937 року Приська, мати восьмирічної Анни, померла. Через три роки, у вересні 1940 року, Назар Любчик оженився із Марією Озарчук. У тому шлюбі народилося п'ятеро дітей.

Продовження на 19 стор. ▾

УКРАЇНЬСЬКА МАТИ ПОЛЬСЬКОЇ «СОЛІДАРНОСТІ»

▼ Продовження. Початок на 18 стор.

З родинних оповідей виникає, що мачуха Анни не робила різниці між рідними та прийомними дітьми. Проте з початком війни матеріальна ситуація родини значно погіршилася.

Вірогідно у 1941 році, після того, як шляхетська родина Прушинських залишила свої маєтності у Пустомитах, що сусідили із Сенним, Телесніцький разом із дружиною Валентиною переселився до цього маєтку.

Едмунд Телесніцький знав Марію Озарчук, яка колись також працювала у нього. Він бачив злидні цієї родини і запропонував прийняти якусь із дівчат. Спочатку він зупинив свій вибір на старшій Ользі. Проте вона не витримала умов праці і через два місяці повернулася додому. Замість неї до Телесніцьких пішла дванадцятирічна Анна.

— Я її просила, щоб не йшла, але вона сказала, що видержить, — згадує тепер Ольга Любчик. «У панів» Анна працювала тяжко, не отримуючи жодної винагороди. Єдиною оплатою була їжа.

Драматичний поворот у житті Анни Любчик настав у 1943 році. В офіційних біографіях згадується, що разом із прийомною родиною вона виїхала у 1941 році. Ця дата є незрозумілою. Адже невідомо, чого поляки мали виїжджати, власне у той час, коли позбулися ненависної совітської влади, а німці не проявили іще справжнього обличчя своїх порядків. Фактично Телесніцькі залишили Волинь зимою 1943 року, скоріш за все побоюючись нападів українського підпілля. Ольга Любчик також згадує, що «з лісу приходили хлопці і налякали пана, щоб утікав — він забрав усе і поїхав, забрав із собою і нашу Аню».

Про цю дату також може опосередковано свідчити запис у мобілізаційній карті Константего Телесніцького, сина Едмунда. Заповнюючи документи у Районному мобілізаційному пункті, він повідомив, що з 1941 року до 1942 працював чорноробом у Гощі, а у 1942–43 році — працював у бюро в Лищому.

Не зовсім правдивою видається інформація, що Анна Валентинович мешкала у Мальцовізнi (тепер — Рудніки) під Варшавою, у Леона та Маріанни Телесніцьких, рідних Едмунда і Валентини вже від 1942 року.

Чому Телесніцькі забрали Анну з собою? Це невідомо. Сама Валентинович згадувала потім, що господарі

казали, що її рідне село було спалене, а близькі загинули. Чи це було правдою? Нині відомо, що ні. Насправді німці зацифікували село Пустомити, яке знаходилося неподалік, винищивши кілька сотень осіб. За кілька днів перед тим теж частково спалили село Сінне, але більшість мешканців цього села, зокрема родина Любчиків, уціліли.

Про нещирість Телесніцького може свідчити те, що польські опікуни Анни, після того як залишили Пустомити, затрималися на кілька днів у Гощі. Там і знайшов їх Назар Любчик, шукаючи доньки. На питання, куди поділася дівчина, почув відповідь: «Пішла кудись». Незабаром Телесніцькі поїхали з Гощі, щоб зрештою опинитися у згаданій вже Мазовізнi.

Більш достовірно виглядає, що до малої Анни вони ставилися просто як до дармової робочої сили. Цю гіпотезу посилює і те, що у господарстві в околицях Гданська у 1945 році не ставилися до неї як до члена родини. Телесніцькі не тільки забороняли їй говорити правду про свою національність («як скажеш, що є україною — то тебе вб'ють»), Анна мала досвід, коли господарі її і лаяли, і били.

ЗУСТРІЧ ЧЕРЕЗ РОКИ

Подальша доля майбутньої ікони «Солідарності» досить добре відома. Натомість незвичними видаються обставини того, як вона знову знайшла своїх близьких.

▲
Ольга Любчик та її брат Василь.
Світлина Ігоря Галагіди, 2016 р.

Продовження на 20 стор. ▼

УКРАЇНЬСЬКА МАТИ ПОЛЬСЬКОЇ «СОЛІДАРНОСТІ»

▼ Продовження. Початок на 18 стор.

Як стверджують родинні перекази, єдиною особою, яка протягом років вірила, що Анна жива, був її батько Назар (про те, що він сумував за донькою, свідчить ім'я наступної дівчинки, що народилася потім – її теж назвали Анною).

Після розпаду СРСР за порадою племінниці він розпочав офіційні розшуки, також і через пресу. Випадково на одне з таких оголошень натрапив краєзнавець з Тернополя Єфрем Гасай. Саме за його порадою і допомогою почалися розшуки у Польщі. Вони тривали довго, але врешті-решт закінчилися успіхом.

У 1996 році Анна Валентинович дізналася про існування своїх найближчих родичів в Україні. Оскільки інформація про родичів, які шукали її, походила з Тернополя, спочатку відправилася до того міста. Тільки після зустрічі із Єфремом Гасаєм і з'ясуванню усіх обставин телефоном зв'язалася з родиною.

— З тієї [першої] нашої розмови нічого не вийшло просто тому, що єдине, що ми були здатні сказати у слухавку – то наші імена: «Олю!», «Аню!» – згадує Ольга Любчик.

Наступного дня сестри зустрілися на автовокзалі у Рівному. На жаль, до цієї події не дожив їх батько Назар Любчик, який помер у грудні 1995 року.

Від того моменту протягом наступних 14 років Анна Валентинович майже кожного року навідувала близьких в Україні (з перервою, коли не дозволяв стан здоров'я). Останнього разу це трапилося у липні 2009 року, коли приїхала до Славути у Хмельницькій області на поховання брата Івана.

Наступного разу збиралася приїхати на Волинь у серпні 2010 року. Напередодні нещасливого польоту до Смоленська Валентинович задзвонила до кузина Михайла Пашковича з Києва, якому обіцяла порозповідати про подробиці свого життя. Не сталося.

ПИТАННЯ (МАЙЖЕ) БЕЗ ВІДПОВІДІ

Анну Валентинович поховали на цвинтарі Сребжиско у Гданську. Своєрідним парадоксом є те, що спочила на тому самому некрополі, де лежать Едмунд Телесніцький (+1979), його дружина Валентина (+1958), а також їх син Константин (+2004).

Чи за життя знала, що родина її господарів мешкала у Гданську? Чи вони упізнали у ній свою колишню прислугу? Невідомо. Міг знати Константин Телесніцький, який (nota bene!) у 1950–53 роках служив у відділі гданської воєводської Служби Безпеки (його особиста справа знаходиться зараз на консервації, а тому не відомо, що він написав про воєнний період свого життя). Так чи інакше, складно уявити, щоб жодного разу він не побачив її на телебаченні, коли Валентинович стала відомою.

Одне з найголовніших питань, яке може з'явитися щодо всієї цієї інформації, стосується того, чому Анна Валентинович протягом цілого свого дорослого життя приховувала факти зі свого дитинства. Навряд чи є проста відповідь на таке питання.

Поза сумнівами травма дитинства і втрата близьких дуже обтяжували її життєвий вибір. Приховування справжнього свого походження могло бути спричинене тим, у який спосіб в Народній Польщі представляли польсько-українські стосунки. Можливо серед цих причин належить шукати генези вигаданої нею легенди про власне дитинство? Тим більше, що протягом десятиліть була переконана, що залишилася на світі сама.

Нема простої відповіді на питання, чому вона не розказала правди після 1996 року, коли знайшла близьких. Можливо прийшла до висновків, що вже запізно, що важливішими є її особисті стосунки із родиною, ніж зміни у автобіографії, які могли бути на руку неприємцям. На жаль, усе це залишається умоглядними міркуваннями.

Чи ця інформація щось змінює у ставленні до Анни Валентинович? Навпаки. Поневіряння і важка праця, якою мусила займатися у чужих людей, пояснюють її вразливість, чуйність до проблем інших, бажання допомогти близьким – усі ці засади, якими Анна Валентинович керувалася протягом цілого життя. Її біографія є також і досконалою ілюстрацією трагічних доль людей з пограниччя.

Жодним відкриттям не буде констатація, що і сьогодні на польсько-українських стосунках лежить тінь минулого, часто – кривавого. Тому – не забуваючи про найтрагічніші події – варто будувати порозуміння на тому, що об'єднує? На таких постатях як Анна Валентинович: безсумнівно польська героїня із українським корінням.

Під час свого перебування у Рівному, я мав можливість як спостерігач бути присутнім на робочій зустрічі місцевих громадських активістів із представниками самоврядування. Один з представників місцевої влади, Тарас Гоменюк, пообіцяв у майбутньому в центрі Гощі відкрити музей, присвячений своїй землячці і "матері Солідарності" водночас. Чи ця декларація дочекається реалізації? Покаже час.

У статті використані матеріали роботи Миколи Пашковця і Ярослава Пляса «Вогненна віхола покликана у безсмертя, або перерваний політ "пасіонарії"», Київ, 2013.

Ігор Галагіда.

Текст опублікований

у номері 7–8/2016 часопису «Ратієс рі».

Переклад з польської – Олександр Зінченко.